

NUMER 4 2016 rok (XXI)

grudzień 2016

BIULETYN

Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy

SPIS TREŚCI

Wstęp	2
Doradca zawodowy – sojusznik w drodze do zmian	3
Założenia reformy kształcenia zawodowego	6
Wiedzieć więcej – działać lepiej!	8
7 Forum Rozwoju Mazowsza – fotorelacja	9
Konkurs	14

Biuletyn Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy
Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie

Redakcja:

Anna Węglicka

Katarzyna Kozakowska

Korekta:

Anna Węglicka

Katarzyna Kozakowska

Opracowanie graficzne, skład i łamanie:

Michał Galant

Zdjęcia:

Fotolia, Archiwum MORP, archiwum WUP w Warszawie

Wydawca:

Mazowieckie Obserwatorium Rynku Pracy

Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie

Adres redakcji:

Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie

ul. Młynarska 16, 01-205 Warszawa.

tel. (22) 578 44 00

obserwatorium@wup.mazowsze.pl

www.obserwatorium.mazowsze.pl

www.wupwarszawa.praca.gov.pl

Wydawnictwo bezpłatne

Przedruk materiałów jest możliwy wyłącznie

za zgodą Wojewódzkiego Urzędu Pracy

w Warszawie i za podaniem źródła.

Szanowni Czytelnicy,

niniejszym numerem Biuletynu w pewnym stopniu wychodzimy naprzeciw ogłoszonej reformie systemu edukacji. Aby nieco przybliżyć nadchodzące zmiany proponujemy Państwu artykuły, które, mamy nadzieję, uporządkują najważniejsze kwestie.

Jak wiadomo wiele oczekiwań związanych z procesem reform w szkolnictwie zawodowym mają rodzice i uczniowie (dobra praca w przyszłości), pracodawcy (przygotowani młodzi fachowcy odpowiadający potrzebom zatrudnieniowym) oraz szkoły (doposażenie warsztatów). Także dla nas ten segment edukacji jest szczególnie ważny. Dlatego z zainteresowaniem i uwagą przysłuchujemy się propozycjom MEN i dzielimy się nimi z naszymi Czytelnikami. Inny temat ważny dla wszystkich uczestników edukacji, ale także dla rynku pracy to doradztwo zawodowe. Zagadnienie, które przywołyaliśmy m.in. w badaniach MORP zostało rozwinięte w wywiadzie z doradcą zawodowym. Rozmowa nie tylko przybliży ten zawód, ale przede wszystkim zachęca do korzystania z fachowego wsparcia doradczego.

Głos z regionu to relacja z konferencji pn. „Wiedzieć więcej – działać lepiej!”, podczas której omawiano tendencje występujące obecnie na mazowieckim rynku pracy, jego potrzeby, a także specyfikę rynków lokalnych.

Niniejszy numer zamykamy ostatnim w tym roku konkursem z nagrodami.

Satysfakcjonującej do lektury!

Doradca zawodowy – sojusznik w drodze do zmian

Jak i z kim pracuje doradca zawodowy, gdzie można szukać informacji o doradztwie? To tylko wybrane kwestie, na które w rozmowie z Karoliną Rajską odpowiada Magdalena Mrozek – doradca zawodowy Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej WUP w Warszawie.

Kim jest i czym zajmuje się doradca zawodowy?

Doradca zawodowy to osoba, która pomaga w dokonywaniu wyborów edukacyjnych i zawodowych. Na spotkania z doradcą umawiają się osoby, które chcą lub muszą zmienić coś w swoim życiu zawodowym. W wyniku spotkań z doradcą mamy możliwość określenia swoich celów zawodowych, wyznaczenia ścieżek rozwoju i zaplanowania działań.

Jak została Pani doradcą zawodowym? Czy do wykonywania tego zawodu wymagane są specjalne predyspozycje, kwalifikacje?

Predyspozycje na pewno tak, jak również kwalifikacje formalne, czyli potwierdzenie, że mam taki zawód. Kiedy zostałam doradcą zawodowym, tj. w połowie lat 90-tych nie było jeszcze kierunkowych specjalistycznych studiów w tej profesji. Zawód doradcy zawodowego został wprowadzony do polskiej klasyfikacji zawodów w 1996 r., a ja w tym czasie rozpoczynałam pracę. Wówczas pomoc w zakresie poradnictwa zawodowego świadczona była głównie przez publiczne służby zatrudnienia, urzędy pracy otrzymały dofinansowanie z Banku Światowego, aby rozwijać poradnictwo. W Polsce był to czas przemian zarówno politycznych, jak i gospodarczych, których negatywnym skutkiem stało się zjawisko bezrobocia. Pamiętam, że w tamtym czasie studia z zakresu poradnictwa zawodowego nie były wymagane, na stanowisko doradcy zatrudniane były wówczas osoby z wykształceniem psychologicznym, pedagogicznym lub socjologicznym. Do pracy w zakresie poradnictwa przygotowani byliśmy w systemie szkoleniowym, tzn. organizowano bardzo dużo szkoleń dla doradców zawodowych. W tamtym czasie zawód doradcy zawodowego rozwijał się bardzo szybko i równie szybko zaczęły powstawać studia w tym kierunku. Na początku były to studia podyplomowe, dające formalne kwalifikacje do pracy w zawodzie. Obecnie są także studia licencjackie i magisterskie. Oprócz studiów kierunkowych istnieje szereg kursów, szkoleń, które uprawniają do wykorzystywania w pracy doradcy zawodowego poszczególnych metod. Do wykonywania tego zawodu przydatne są również określone predyspozycje, m.in.: otwartość na drugiego człowieka, wrażliwość na sytuację, tolerancja.

Czy Pani zdaniem powinno się zatrudniać doradców zawodowych w szkole podstawowej?

Według mnie na wczesnym etapie szkolnym nie ma potrzeby wprowadzania regularnych zajęć z doradztwa zawodowego. Potrzebna jest przede wszystkim świadomość nauczycieli i wychowawców odnośnie postaw i umiejętności potrzebnych na rynku pracy. Szkoła podstawowa kształtuje przede wszystkim postawy wobec pracy. Wychowawca rozmawia z dziećmi, wychowuje, ma kontakt z rodzicami, natomiast pozostali nauczyciele powinni łączyć swoje przedmioty z branżami, w których dany przedmiot będzie wykorzystywany. Dobrze by było, gdyby w szkole była osoba, która pokierowałaby zespołem pedagogicznym i współpracowała z dyrektorem w realizacji zadań związanych z przygotowaniem uczniów do rynku pracy. Regularne zajęcia dotyczące ukierunkowania zawodowego oraz możliwość spotkań z doradcą, biorąc pod

uwagę obecny system oświaty, warto realizować na poziomie gimnazjum i w szkołach ponadgimnazjalnych.

Dlaczego warto skorzystać ze wsparcia doradcy zawodowego?

Przed wszystkim człowiek zyskuje większą świadomość siebie. Zazwyczaj jest tak, że na co dzień nie zastanawiamy się nad własnym potencjałem. Rozmowa z doradcą to moment, żeby się zatrzymać, zgłębić wiedzę o sobie, o własnych predyspozycjach, poddać refleksji doświadczenia i sytuacje, które miały miejsce w naszym życiu.

W trakcie spotkań z doradcą poznajemy również rynek pracy, zdobywamy wiedzę na temat interesujących nas zawodów, generujemy pomysły na pracę. W wyniku spotkań z doradcą mamy możliwość określenia swoich celów zawodowych, wyznaczenia ścieżek rozwoju i zaplanowania działań.

Jak wygląda spotkanie z doradcą zawodowym?

Na pierwszym spotkaniu wzajemnie się poznajemy. Osoba, która przychodzi do doradcy opowiada o sytuacji, w której aktualnie się znajduje. Przedstawia przebieg swojej dotychczasowej pracy, mówi o dokonanych już wyborach edukacyjnych i zawodowych. Ważne jest, aby podczas spotkań ustalić oczekiwania wobec poradnictwa zawodowego i zaplanować formę kolejnych wizyt. W Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej istnieje możliwość uczestnictwa w konsultacjach indywidualnych, jak również udział w zajęciach warsztatowych. Niezależnie czy są to spotkania indywidualne, czy grupowe możemy zaplanować swoją karierę zawodową, rozwój osobisty, przygotować się do szukania pracy i założenia działalności gospodarczej.

Jak odkryć potencjał zawodowy?

Wiedzę o swoim potencjale czerpiemy z życia, podczas realizowania zadań zawodowych i osobistych. Decydując się na spotkanie z doradcą zawodowym odkrywamy swoje możliwości i zasoby w sposób bardziej usystematyzowany. W poradnictwie zawodowym są stosowane różne sposoby odkrywania potencjału. Należą do nich metody testowe i nietestowe. Testy, które są wykorzystywane w pracy doradcy umożliwiają zbadanie zainteresowań zawodowych, cech osobowości, temperamentu, zdolności. Natomiast metody nietestowe polegają na analizie konkretnych sytuacji i doświadczeń, które miały miejsce w życiu i prowadzą do wyłonienia umiejętności i mocnych stron.

Jak ukierunkować się na nowy zawód?

Pierwszy krok to refleksja nad sobą, jaką jestem osobą, czy bardziej lubię przebywać z ludźmi, czy indywidualnie, jak reaguję na stres. Są zawody, w których funkcjonuje się cały czas w akcji, ale są i takie, które wymagają planowego działania, przygotowania.

W ukierunkowaniu na nowy zawód ważna jest na pewno wiedza o sobie. Poza tym trzeba wiedzieć co dzieje się w otoczeniu, czyli jak dzieli się świat pracy, na jakie branże, jakie obszary. Potem łączy się te obszary ze swoimi predyspozycjami, potencjałem. Często jest tak, że intuicyjnie wiemy, że

np. chętnie byśmy pracowali z ludźmi w akcji, przy organizowaniu czegoś, a niekoniecznie osobno, samodzielnie. Wydaje się, że wszyscy to wiemy, przecież spotykamy się z ludźmi w różnych sytuacjach: w pracy, u lekarza, w banku, czyli obserwujemy świat pracy. Jeśli nie wystarczy nam obserwacja, to mamy również możliwość wyszukania dodatkowych informacji o zawodach, jest bardzo dużo broszur, opracowań na temat zawodów (m.in. Polska Klasyfikacja Zawodów), warto z nich korzystać.

Co mogą zrobić ludzie, którzy np. od wielu miesięcy poszukują pracy?

Na pewno na początku należałoby odpowiedzieć na kilka pytań, m.in. jak długo osoba poszukuje pracy i jak intensywnie. Często osoby mówią, że szukają pracy, ale nie szukają jej z wystarczającą intensywnością. Każdy ma swoją strategię w poszukiwaniu zatrudnienia. Jeśli dana strategia nie sprawdza się to należy spróbować innego sposobu działania, ale nie rezygnować, nie poddawać się.

Po bardzo długim okresie przerwy w pracy zawodowej zdarza się, że ciężko jest wrócić do zatrudnienia. W tej sytuacji może nie od razu praca, ale jakaś próba powrotu do aktywności, to znaczy powoli przechodzimy do działania. Takim powrotem do obowiązków mogą być np. szkolenia, kursy, staże. Na pewno potrzebny byłby jakiś pomost, czyli przede wszystkim wychodzenie z domu, żeby przygotować się choć trochę do aktywności na zewnątrz.

Urzędy pracy oferują szereg programów skierowanych do osób bezrobotnych, w ramach których realizują wiele form wsparcia, m.in.: szkolenia, bony dla osób bezrobotnych do 30 roku życia, środki na podjęcie działalności gospodarczej. Warto również wykorzystać wszelkie dostępne sposoby, aby dotrzeć do wolnych ofert pracy, to znaczy korzystać z ogłoszeń, biur pośrednictwa pracy, ale także uruchomić sieć swoich kontaktów, bywać w środowisku osób związanych z naszą branżą np. w ramach działalności stowarzyszeń zawodowych. W pewnych sytuacjach optymalnym rozwiązaniem jest przekwalifikowanie się, ważna jest więc otwartość na nowe rozwiązania.

Dziękuję za rozmowę.

Magdalena Mrozek

doradca zawodowy
Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej
WUP w Warszawie

Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej

CENTRUM INFORMACJI I PLANOWANIA KARIERY ZAWODOWEJ

Jeżeli...

- chcesz dokonać zmiany zawodowej...
- zastanawiasz się nad możliwością przekwalifikowania...
- jesteś osobą rozpoczynającą poszukiwanie pracy...
- nie wiesz, jak napisać dokumenty aplikacyjne...
- obawiasz się rozmów kwalifikacyjnych...
- szukasz pracy, ale nie możesz jej znaleźć...
- myślisz o założeniu własnej firmy...

jesteśmy po to, żeby Ci pomóc!

Kontakt z doradcami zawodowymi

Centrum w Warszawie

ul. Ciołka 10a
tel. 22 532 22 08/41
konsultacje@wup.mazowsze.pl

Centrum w Ciechanowie

ul. Wodna 1
tel. 23 673 07 30/31
konsultacje.ciechanow@wup.mazowsze.pl

Centrum w Ostrołęce

ul. Poznańska 17
tel. 29 760 30 70
konsultacje.ostroleka@wup.mazowsze.pl

Centrum w Płocku

ul. Kolegialna 19
tel. 24 264 03 75
konsultacje.plock@wup.mazowsze.pl

Centrum w Radomiu

ul. Mokra 2
tel. 48 368 97 00/30
konsultacje.radom@wup.mazowsze.pl

Centrum w Siedlcach

ul. Pułaskiego 19/21
tel. 25 644 61 23
konsultacje.siedlce@wup.mazowsze.pl

Godziny otwarcia

od poniedziałku do piątku w godz. 8-16

Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej

U nas możesz skorzystać z:

- indywidualnych konsultacji z doradcą zawodowym
- konsultacji za pomocą poczty elektronicznej
- konsultacji przez (usługa dostępna tylko w Centrum w Warszawie)
- zajęć warsztatowych i spotkań informacyjnych
- dostępu do komputera i internetu, prasy
- zasobów informacyjnych z obszaru rynku pracy, przedsiębiorczości i edukacji

Jak skorzystać z usług Centrum?

Na konsultacje indywidualne oraz zajęcia warsztatowe i spotkania informacyjne obowiązują zapisy. Zapisać można się telefonicznie lub osobiście w siedzibie Centrum od poniedziałku do piątku w godz. 8-16.

Z informacji zawodowej można korzystać w siedzibie Centrum bez konieczności wcześniejszego umawiania się.

Bliższe informacje na temat naszych usług znajdziesz na stronie wupwarszawa.praca.gov.pl

Nasi doradcy zawodowi:

- ułatwią Ci podjęcie decyzji zawodowej
- umożliwią dokonanie bilansu umiejętności
- wskażą źródła informacji o zawodach, ścieżkach kształcenia i ofertach pracy
- pomogą przygotować się do poszukiwania pracy
- pomogą napisać życiorys i list motywacyjny
- pomogą przygotować się do rozmowy kwalifikacyjnej
- pomogą przygotować się do otwarcia działalności gospodarczej

Wśród naszych zbiorów znajdziesz m.in.:

- charakterystyki zawodów
- informacje o możliwościach kształcenia i podnoszenia kwalifikacji
- informacje ułatwiające poruszanie się po rynku pracy
- informacje pomocne w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych
- informacje pomocne przy zakładaniu firmy
- informacje rozwijające umiejętności osobiste przydatne podczas poszukiwania pracy, w samej pracy i poza nią

Nasze usługi są bezpłatne!

Założenia reformy kształcenia zawodowego

Po czterech latach od ostatniej reformy edukacji nadchodzi nowa. Tym razem obejmie wszystkie etapy kształcenia, dlatego zapowiedzi zmian są uważnie obserwowane, zwłaszcza przez nauczycieli, uczniów oraz władze samorządowe. Natomiast dla nas, publicznych służb zatrudnienia, najbardziej interesujące są te przeobrażenia, które dotyczą szkolnictwa zawodowego. Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) zapowiada modyfikację struktury kształcenia i stopniowe wprowadzanie systemu dualnego, zintensyfikowanie współpracy z pracodawcami, a także zbudowanie Korpusu Fachowców i powołanie specjalnego Funduszu Rozwoju Edukacji Zawodowej.

MEN przygotowując założenia reformy powołuje się na dane GUS wskazujące na deficyt średniego personelu technicznego, czyli absolwentów szkół zawodowych oraz na nadwyżkę absolwentów uczelni wyższych. W opinii resortu edukacji niedopasowanie skutkujące deficytem absolwentów szkół technicznych z jednej strony, a nadwyżką absolwentów studiów, którzy nie znajdują pracy w zawodzie, czy zgodnej z kierunkiem wykształcenia jest pochodną m.in. nieefektywnego doradztwa zawodowego. W związku z tym MEN proponuje:

- wprowadzenie ramowych programów doradztwa zawodowego,
- uwzględnienie tematyki doradztwa w podstawie programowej na każdym etapie edukacji – wprowadzenie do podstaw programowych treści związanych z edukacją przedzawodową,
- obowiązek badania predyspozycji zawodowych uczniów przed wyborem ścieżki kształcenia w poradni psychologiczno-pedagogicznej¹.

Dostosowaniu kształcenia do zapotrzebowania rynku pracy, zgodnie z sugestią resortu edukacji, służyć mają również okresowe weryfikacje opinii wojewódzkich i powiatowych rad rynku pracy o utworzeniu w danej szkole nowego kierunku

kształcenia. Zatem, mimo że rada rynku pracy zaaprobuje powstanie danego kierunku kształcenia, to po upływie 2 lat, na podstawie diagnozy zapotrzebowania na pracowników w poszczególnych zawodach może zmienić opinię. Podstawą do tego rodzaju działań mają być badania realizowane przez publiczne służby zatrudnienia.

Szczególnie silnie akcentowane jest dostosowanie umiejętności uczniów do potrzeb pracodawców, co wiąże się z wzmocnieniem modułu zawodowego w kształceniu przyszłych fachowców. Dlatego Ministerstwo planuje, że np. w szkołach branżowych co najmniej połowę zajęć stanowić będzie kształcenie zawodowe, a preferowane będą kierunki w branżach zgodnych z zapotrzebowaniem rynku pracy. Sposobem na wdrożenie tych założeń będzie powiązanie wysokości dotacji (subwencji oświatowej) z zapotrzebowaniem na dany kierunek kształcenia zgłaszanym przez rynek pracy.

Kolejnym wskazywanym przez MEN słabym ogniwem edukacji zawodowej jest brak systemu kształcenia nauczycieli zawodu. W tym obszarze najbardziej odczuwalny jest niedostatek młodych kadr. Rozwiązania proponowane przez MEN i służące poprawie sytuacji to utworzenie Korpusu Fachowców złożonego m.in. ze specjalistów z przedsiębiorstw, poza tym np. doskonalenie nauczycieli kształcenia zawodowego u pracodawców.

Resort edukacji wielokrotnie zaznacza, że kluczowe dla powodzenia reformatorskiego przedsięwzięcia jest włączenie pracodawców w system kształcenia zawodowego. To oni najlepiej wiedzą, jakich umiejętności potrzebują od młodych fachowców i kogo chcą zatrudniać. Tym ważniejsze jest więc zaangażowanie pracodawców/przedsiębiorców w tworzenie podstaw programowych, współpracę ze szkołami. Stałe współdziałanie szkół z pracodawcami ma posłużyć modernizacji kształcenia, ale przede wszystkim przygotowaniu uczniów tak, żeby płynnie wchodzili na rynek pracy, gdzie będą sprawnie odnajdować się w realizacji zawodowych obowiązków. Współpraca posłuży m.in. dostosowaniu umiejętności do treści kształcenia, ale tu pojawia się kolejny pro-

¹ https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/06/men_prezentacja.pdf

Zmiany w systemie edukacji

Jest (od 1 września 2012 r.)	Będzie
6-letnia szkoła podstawowa	8-letnia szkoła podstawowa
3-letnie gimnazjum	
3-letnie liceum ogólnokształcące	4-letnie liceum ogólnokształcące
4-letnie technikum	5-letnie technikum
3-letnia zasadnicza szkoła zawodowa i możliwość kontynuacji nauki w liceum dla dorosłych	3-letnia branżowa szkoła I stopnia i możliwość kontynuacji nauki w 2-letniej branżowej szkole II stopnia lub w liceum dla dorosłych

blem: brak informacji o pracodawcach, którzy są zainteresowani prowadzeniem kształcenia praktycznego. Reformatory zakładają, że sposobem na rozwiązanie tego rodzaju trudności będzie tworzenie wojewódzkich portali edukacyjno-zawodowych, z których w celu nawiązania współpracy będą korzystać przede wszystkim szkoły i pracodawcy.

Ponieważ szkolnictwo powinno uwzględniać potrzeby rynku pracy, więc przy powoływaniu kierunków kształcenia należy odnosić się do występujących lub prognozowanych deficytów w danych branżach czy zawodach w skali regionu. W strategiach edukacyjnych dla szkolnictwa zawodowego odniesienie do lokalnego rynku pracy często jest niewystarczające ze względu na małą ilość miejsc pracy. Dlatego w projektowaniu kierunków kształcenia konieczne będzie uwzględnienie potrzeb rynku w szerszym, ponadlokalnym kontekście. W tym miejscu warto przypomnieć badania Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy (MORP) i powstałe w ich wyniku rekomendacje, dotyczące m.in. gotowości do przekwalifikowania się/mobilności zawodowej, wysokiej jakości doradztwa, kształcenia nie tylko pod kątem lokalnego rynku pracy, a także uczenia się przez całe życie.

Uważni obserwatorzy zmian mogą powiedzieć, że nie są to nowe tendencje modernizacyjne, albo że reforma wprowadzona we wrześniu 2012 r. również w swych założeniach miała podobne postulaty: współpracę z przedsiębiorcami, dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy, wzmocnienie/tworzenie Centrów Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego (CKZiU). Można więc przyjąć, że kierunki zmian są podobne, ale różne są sposoby dochodzenia do celu.

Rola pracodawców i Centrów Kształcenia Praktycznego w zreformowaniu szkolnictwa zawodowego

W założeniach reformy powraca również konieczność wzmocnienia kształcenia praktycznego. MEN podkreśla, że sposobem na poprawę sytuacji będzie połączenie sił pracodawców, szkół i Centrów Kształcenia Praktycznego. Zgodnie z informacjami z resortu edukacji jednym z proponowanych rozwiązań jest wypracowanie takiego modelu współpracy szkół i pracodawców, aby kształcenie zawodowe uczniów w części odbywało się w przedsiębiorstwach. Poza tym aktywność pracodawców, jak zakłada ministerstwo, polegać będzie również na włączeniu ich i zaangażowaniu w kształcenie i egzaminowanie, a także w powstawanie nowych zawodów i podstawy programowej. Stała współpraca jest potrzebna, aby kształcenie i umiejętności absolwentów sprostały potrzebom rynku pracy. Jednym z jej elementów jest także wsparcie kadrowe, tak w zawodowym kształceniu teoretycznym jak i praktycznym. I będzie to kolejne wyzwanie zarówno dla szkół jak i pracodawców. Oczywiście także

W szkole branżowej I stopnia:

- *przeprowadza się egzamin z jednej kwalifikacji,*
- *uczeń uzyska dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe (po wcześniejszym zdaniu ww. egzaminu),*
- *absolwent może kontynuować kształcenie w szkole branżowej II stopnia*

W szkole branżowej II stopnia:

- *ograniczono liczbę kwalifikacji (druga kwalifikacja możliwa do uzyskania w szkole branżowej II stopnia)*
- *uzyskanie dyplomu technika nastąpi po zdaniem egzaminie z drugiej kwalifikacji i po ukończeniu szkoły*
- *ukończenie szkoły daje wykształcenie średnie zawodowe*
- *przystąpienie do matury zawodowej będzie możliwe po uzyskaniu tytułu technika*
- *matura obejmie 3 przedmioty: język polski, język obcy i matematykę*

obecnie można znaleźć przykłady udanej współpracy szkół z przedsiębiorcami, jednakże wciąż są one niezbyt liczne.

Reformatory dużą rolę przypisują również wysokiej jakości Centrum Kształcenia Praktycznego. Ośrodek taki z założenia ma funkcjonować w każdym powiecie. Jego zadaniem byłaby koordynacja kształcenia zawodowego, doradztwa zawodowego oraz organizacja i przeprowadzanie egzaminów zawodowych. W procesie realizacji kształcenia ustawicznego dorosłych, CKP będą prowadziły kształcenie dla rynku pracy odpowiadające zapotrzebowaniu pracodawców w poszczególnych branżach. Mają one także pełnić rolę ośrodka certyfikującego w oparciu o ustawę o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji.² Można wręcz oczekiwać,

² <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/zmiany-w-ksztalceniu-zawodowym-dla-rynkuprac.html>

że pracodawcy i CKP będą gwarantami jakości kształcenia praktycznego.

Najistotniejsze zmiany dla uczniów

W szkole branżowej I stopnia nauka będzie trwać 3 lata, a uczeń zdobędzie 1 kwalifikację. Po zdaniu egzaminu (z tej kwalifikacji) uczeń otrzyma dyplom potwierdzający kwalifikacje w zawodzie. Gdy absolwent zdecyduje się na kontynuację nauki w szkole branżowej II stopnia, w której nauka będzie trwać 2 lata, to po zdaniu drugiej kwalifikacji zdobędzie dyplom technika i wykształcenie średnie zawodowe. Ministerstwo planuje również, że w szkole branżowej kształcenie zawodowe obejmie co najmniej połowę zajęć.

Natomiast w trakcie 5-letniej nauki w technikach uczniowie uzyskają 2 kwalifikacje. Reformatorzy proponują, aby uczniowie techników otrzymali również lepsze podstawy do dalszego kształcenia – na poziomie inżynierskim, dlatego postulują współpracę szkół z przedsiębiorstwami i placówkami naukowymi.

Kolejną ważną kwestią jest doradztwo zawodowe, którego zadaniem będzie wsparcie ucznia w podejmowaniu wyborów edukacyjnych aby kierunek kształcenia był zgodny z jego predyspozycjami, a przy tym odpowiadał zapotrzebowaniu rynku pracy. Jednocześnie uczeń będzie objęty wsparciem doradczym na wszystkich etapach edukacji.

Cele i źródła finansowania Funduszu Rozwoju Edukacji Zawodowej (FREZ)

Przedstawiając zmiany w kształceniu zawodowym MEN wskazuje na korzyści dla związanych z nim interesariuszy oraz na potencjalne źródła finansowania działań modernizacyjnych. Ponieważ reformatorzy proponują kompleksowe zmiany, prowadzące do dostosowania szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy i obejmujące kilka obszarów, więc będą one wiązać się z dużymi nakładami. Realizacja tych ambitnych celów będzie finansowana w ramach Funduszu Rozwoju Edukacji Zawodowej (FREZ), na który złożą się środki z kilku źródeł, m.ni. z: Funduszu Pracy, Krajowego Funduszu Szkoleniowego, Spółek Skarbu Państwa, składek od zrzeszonych przedsiębiorców.

Planowane wsparcie można pogrupować ze względu na jego rodzaj i odbiorców, w szczególności obejmie ono:

- nauczycieli praktycznej nauki zawodu/instruktorów, nauczycieli kształcenia zawodowego, którzy otrzymają wsparcie finansowe (dodatki motywacyjne), a także rozwojowe (staże dla nauczycieli kształcenia zawodowego);
- szkoły i CKP, do których adresowane będzie wsparcie infrastrukturalne/sprzętowe (poprzez doposażenie i rozwój zaplecza do praktycznej nauki zawodu);
- pracodawców angażujących się w organizację praktycznej nauki zawodu, w zamian za co mogą otrzymać gratyfikację finansową;
- uczniów poprzez sfinansowanie dodatkowych uprawnień branżowych oraz doradztwo zawodowe;
- ponadto MEN przewiduje także dofinansowanie badań (prognoz) i analiz rynku pracy służących określeniu zapotrzebowania na kierunki kształcenia.

Reforma to wyzwanie dla wszystkich, których dotyczy, czyli przede wszystkim jej inicjatorów, ale też szkół, organów prowadzących i uczniów. Ministerstwo zakłada, że szkolnictwo branżowe szybciej i skuteczniej będzie reagować na zmiany i dopasowywać się do potrzeb pracodawców, a tego wszyscy mogą sobie życzyć.

Opracowano na podstawie informacji i materiałów ze strony MEN - <https://men.gov.pl/>.

Anna Węglicka

główny specjalista w Zespole ds. Badań
i Analiz w Wydziale Mazowieckiego
Obserwatorium Rynku Pracy

Wiedzieć więcej – działać lepiej!

...czyli o mazowieckim rynku pracy podczas konferencji w Łochowie zorganizowanej przez Filię Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Siedlcach.

Najniższe od lat wskaźniki bezrobocia, coraz więcej ofert pracy a jednocześnie stale wzrastająca liczba oświadczeń pracodawców o chęci zatrudnienia pracowników z zewnątrz, zwłaszcza wschodniej, granicy. Od wielu lat nie mieliśmy do czynienia z tak intensywnymi i zaskakującymi zmianami, jak te, które zachodzą obecnie na naszym regionalnym rynku pracy. Z badań i analiz dowiadujemy się, że wszelkie wskaźniki pokazują na nowe tendencje, które trzeba uwzględnić w realizacji zadań aktywizacji zawodowej, zwłaszcza osób młodych i przekraczających 50 rok życia. O tym jak sytuacja wygląda w szczegółach oraz jak odnaleźć się w niej i jeszcze skuteczniej działać dyskutowano podczas konferencji na temat mazowieckiego rynku pracy.

Przedsięwzięcie, które odbyło się w dniach 9-10 listopada 2016 r., zorganizowała siedlecka filia Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie. Do udziału w konferencji zostali zaproszeni przedstawiciele: organizacji zrzeszających pracodawców i przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, powiatowych urzędów pracy z: Garwolina, Łosic, Mińska Mazowieckiego, Siedlec, Sokołowa Podlaskiego i Węgrowa, instytucji otoczenia rynku pracy, uczelni i szkół wyższych oraz WUP w Warszawie wraz z jego 5 filiami, a także reprezentanci Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego i Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych.

Otwierający konferencję Dyrektor siedleckiej filii WUP Piotr Karaś poprosił o wprowadzenie w tematykę spotkania Dyrektora WUP w Warszawie Tomasza Sieradza, który już na wstępie podkreślił, że obecna sytuacja rynku pracy jest specyficzna, a problemy, z którymi się spotykamy są odmienne od tych, z jakimi mierzyliśmy się jeszcze kilka lat temu. Dlatego też, jak zauważył Dyrektor Tomasz Sieradz warto z bliska i bardzo szczegółowo poznać np. sytuację młodzieży NEET (ang. Not in Education, Employment or Training), czy też zaplanować działania wynikające ze zmian demograficznych i struktury aktywności zawodowej społeczeństwa, ponieważ przekładają się one na nowe wyzwania rynku pracy. Innym zjawiskiem, na które Dyrektor zwrócił uwagę jest ogromny wzrost zapotrzebowania na pracowników w branżach usługowych np. w gastronomii, usługach sprzątających w miastach, a także w gospodarstwach rolno-przetwórczych, co skutkuje zwiększającą się liczbą oświadczeń na zatrudnienie osób z zagranicy: „W ubiegłym roku tych oświadczeń w kraju było około 850 tysięcy, przy mazowieckim wkładzie 300 tysięcy, a w tym roku już jest ponad milion. W związku z czym znaczący udział oświadczeń w kraju, są to oświadczenia rejestrowane w powiatowych urzędach pracy na terenie województwa mazowieckiego”.

Pierwszy dzień konferencji został podzielony na dwa panele tematyczne i opierał się na prezentacji wyników ostatnich badań oraz analiz mazowieckiego rynku pracy zrealizowanych przez zespół badawczy Wydziału Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie. Pierwszy panel tematyczny dotyczył rynku pracy – jego aktualnej sytuacji oraz prognoz na przyszłość. O narzędziach i metodach obserwacji mazowieckiego rynku pracy opowiedział Kierownik Wydziału MORP Zbigniew Stanik.

Kolejna prezentacja dotyczyła zmian na rynku pracy i wyzwań, jakie stoją przed wszystkimi jego uczestnikami

Warsztaty myślenia wizualnego

Zbigniew Stanik zapoznał uczestników z działaniami MORP

– instytucjami publicznych służb zatrudnienia, pracodawcami i pracownikami. Uczestnicy konferencji poznali również założenia i wyniki badania pn. „Barometr zawodów”. Jest to przedsięwzięcie realizowane na zlecenie Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej w każdym województwie, polegające na prognozowaniu zapotrzebowania na pracowników w 2017 roku. Tematykę rynku pracy zamknęła prezentacja dotycząca prognoz średniokresowych dla województwa mazowieckiego, odnoszących się do perspektyw zatrudnienia w określonych branżach do 2020 r.

Drugi panel tematyczny odbył się pod hasłem „Edukacja – kształcenie – zatrudnienie”. Pierwsze dwa wystąpienia odnosiły się do sytuacji osób młodych na rynku pracy i wspierania ich w procesie edukacji. Katarzyna Kozakowska, kierownik Zespołu ds. Badań i Analiz w MORP przedstawiła sytuację tzw. młodzieży NEET (która nie ma zatrudnienia, ani nie uczestniczy w kształceniu lub szkoleniu) w oparciu o przeprowadzone na Mazowszu badania własne Obserwatorium, zawarte w raporcie „Wsparcie młodych osób na mazowieckim rynku pracy”. Zagadnienie NEET jest niestety bardzo trudne do badań i analiz, gdyż dotyczy osób funkcjonujących często poza jakimikolwiek systemami i rejestrami. Warto wyniki tych obserwacji zestawzić z sytuacją innej grupy, do której adresowanych jest wiele działań publicznych służb zatrudnienia, czyli osób w wieku powyżej 50 roku życia. Jak zauważyła Ka-

Dyrektor Tomasz Sieradz omówił aktualne trendy na mazowieckim rynku pracy

tarzyna Kozakowska „Raport z badania ankietowego Narodowego Banku Polskiego obrazujący sytuację na mazowieckim rynku pracy potwierdza, że w chwili w której obecnie jesteśmy, czyli w relatywnie dość dobrej sytuacji na mazowieckim rynku pracy, tj. przy niskim poziomie bezrobocia i dość wysokiej liczbie ofert pracy, w najtrudniejszej sytuacji znajdują się osoby z grupy wiekowej 50+. Dlatego, że przy obecnych czynnikach oddziaływujących na rynek pracy z bezrobocia odpływają osoby najbardziej mobilne, w tym zwłaszcza osoby młode (...)”.

O projekcie „Gwarancje dla młodzieży (Youth Guarantee)”, czyli postulacie Komisji Europejskiej skierowanym do państw członkowskich UE i dotyczącym zapewnienia młodym ludziom (w wieku do 25 lat, w tym szczególnie młodzieży NEET, dobrej jakości oferty zatrudnienia, dalszego kształcenia, przyczenia do zawodu lub stażu w ciągu 4 miesięcy od zakończenia kształcenia formalnego lub utraty pracy) opowiedział Kierownik Zespołu ds. Projektów i Programów Rynku Pracy WUP w Warszawie, Paweł Sęktas.

Wyniki badań Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy w zakresie kształcenia ustawicznego na Mazowszu, zawarte w raporcie „Kształcenie ustawiczne a potrzeby mazowieckiego rynku pracy” stanowiły podsumowanie drugiego panelu konferencji. Tu największym wyzwaniem tak w odniesieniu do Mazowsza, jak i całego kraju, jest pytanie o to, jak mobilizować osoby dorosłe do stałego uzupełniania i aktualizowania swojej wiedzy, nabywania nowych kwalifikacji i umiejętności, zwłaszcza tych cyfrowych. Istotną kwestią jest dostępność i jakość usług szkoleniowych na rynku, z czym niestety wciąż jest ogromny kłopot, co zgłaszają i potwierdzają pracodawcy.

Wiele mówiono również o dynamicznie rozwijających się technikach komunikacji, a w związku z powszechnością internetu o coraz szerszym wykorzystaniu świata wirtualnego, również w kontekście rynku pracy. Konse-

kwencją zachodzących zmian jest np. zapotrzebowanie na nowe zawody i specjalizacje.

Prezentowane treści skłaniały uczestników spotkania do żywej dyskusji i wymiany doświadczeń i poglądów na temat aktualnej sytuacji na regionalnym rynku pracy.

Natomiast w drugim dniu konferencji jej uczestnicy mieli możliwość udziału w warsztatach z technik prezentacji z zastosowaniem myślenia wizualnego. Oczywiście stwierdzenie, że jeden obraz przemawia do odbiorców skuteczniej niż wiele słów, leżało u podstaw organizacji zajęć tego dnia. Jak się okazało, nawet początkowo najwięksi przeciwnicy stosowania obrazu w zastępstwie przekazu słownego, dali się namówić do aktywnej pracy warsztatowej. Uczestnicy spotkania na zakończenie zajęć byli zaskoczeni jak wiele obrazów (często naprawdę pomysłowych) udało się im stworzyć oraz jak łatwo, znając technikę, posługiwać się tą formą przekazu.

Podsumowując konferencję warto podkreślić, że rynek pracy nieustannie nas zaskakuje. Obecna korzystna sytuacja powinna być przede wszystkim okazją do refleksji nad stosowanymi dzisiaj rozwiązaniami oraz czasem na przygotowanie się do stosowania nowoczesnych narzędzi lub technik, które będą skuteczniej docierały do odbiorców – osób bezrobotnych lub poszukujących pracy, młodych, ale także tych, którzy są w starszym wieku. Biorący udział w konferencji wiedzą, że warto korzystać z wniosków i rekomendacji wynikających z badań, które przygotowuje Wydział Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy gdyż pozwalają one na rzetelną diagnozę rzeczywistości, często będącą w kontrze do stereotypowych przekonań. Bazowanie na obserwacjach i sumiennych danych pozwala bowiem na skuteczniejsze, bo oparte na wiedzy i mocnym fundamencie statystycznym projektowanie działań.

Paweł Trojanowski

Filia WUP w Siedlcach

Dwudniową debatę o rozwoju Mazowsza zainaugurował Marszałek Adam Struzik

7 Forum Rozwoju Mazowsza

Jak tworzyć inteligentne miasta? W jaki sposób zwiększać innowacyjność biznesu? Jak rozwijać kapitał ludzki? O tym rozmawiano podczas 7 Forum Rozwoju Mazowsza 16-17 listopada na Stadionie Legii w Warszawie.

Forum było okazją do przetestowania nowości technologicznych

Forum organizowane jest już od siedmiu lat i stanowi miejsce debat o najważniejszych wyzwaniach, jakie stoją przed regionem w kontekście zwiększania jego konkurencyjności w kraju i Europie. Wydarzenie to daje pole do wspólnego dialogu o kluczowych wyzwaniach regionu przedstawicielom i ekspertom z różnych środowisk: nauki, biznesu, władz samorządowych, organizacji pozarządowych. W tym roku Forum zostało podzielone na trzy obszary tematyczne – Smart City, Smart Business i Smart People, a w jego organizację zaangażowało się ponad 70 partnerów.

Strefa Smart City stała się miejscem rozmów na temat odpowiedzialnego rozwoju miast. Dyskutowano m.in. o modelach finansowania inwestycji miejskich, kwestiach bezpieczeństwa w dobie postępującej cyfryzacji, efektywnym wykorzystaniu zasobów środowiska uwzględniających zmiany klimatyczne. Nie zabrakło także refleksji dotyczących problemów społecznych,

czy też współpracy podmiotów z różnych sektorów na rzecz rozwoju. Ważny element dyskusji stanowiły innowacyjne rozwiązania, w szczególności w zakresie transportu oraz innych usług dla obszarów miejskich.

Na scenie Smart Business koncentrowano się wokół kwestii istotnych dla rozwoju przedsiębiorczości. Odbywające się w tej części sesje poświęcono w szczególności współpracy nauki i otoczenia biznesu z przedsiębiorcami, innowacyjnym rozwiązaniom w zakresie B+R, komercjalizacji wyników badań, rozwojowi klastrów. Uczestnicy Forum mieli okazję poznać doświadczenia kadry zarządzającej innowacyjnych przedsiębiorstw, a także przedstawicieli świata nauki oraz samorządowców.

Ostatnią, trzecią strefę, wypełniły rozmowy dotyczące rozwoju kapitału ludzkiego. Na scenie Smart People dyskutowano o jakości życia, ekonomii społecznej, polityce senioralnej, konieczności wzmocnienia partnerstwa na rzecz rozwoju społecznego. Wiele uwagi poświęcono zagadnieniom innowacji w obszarze społecznym i edukacyjnym.

W strefie Smart People swoje miejsce miał również Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie jako organizator panelu dyskusyjnego pt. „Wspólny cel – czyli jak partnerzy rynku pracy zmieniają Mazowsze”. Swoimi doświadczeniami na temat współpracy w tym obszarze dzielił się: Emilia Jędrej, wicedyrektor ds. Funduszy Europejskich WUP w Warszawie, Ewa Kanabus-Koszal z firmy Euro-Edukator, Lech Antkowiak, zastępca dyrektora Urzędu Pracy m.st. Warszawy oraz Katarzyna Karczmarczyk-Tokarska z Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Warszawie. W debacie wzięły także udział Zbigniew Stanik, kierownik Wydziału Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy, który przybliżył aktualną sytuację społeczno-gospodarczą na Mazowszu. Dodatkowo uczestnicy Forum mieli możliwość skorzystania z organizowanych przez WUP warsztatów i konsultacji m.in. z zakresu planowania kariery, podejmowania pracy za granicą czy korzystania z funduszy unijnych.

W wydarzeniu organizowanym przez Mazowiecką Jednostkę Wdrażania Programów Unijnych uczestniczyło ponad 2200 osób. Na trzech scenach odbyło się prawie 30 debat, podczas których doświadczeniami podzieliło się ponad 160 ekspertów reprezentujących administrację rządową, samorządową, biznes, a także organizacje pozarządowe. Wydarzenie odbyło się pod honorowym patronatem Marszałka Województwa Mazowieckiego, Ministerstwa Rozwoju, Ministerstwa Cyfryzacji oraz Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Debata „Wspólny cel – czyli jak partnerzy rynku pracy zmieniają Mazowsze”

W panelu dyskusyjnym uczestniczyli m.in. przedstawiciele instytucji rynku pracy i przedsiębiorcy

Innowacyjne technologie zaintrygowały najmłodszych uczestników Forum

Zbigniew Stanik

kierownik Wydziału Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy

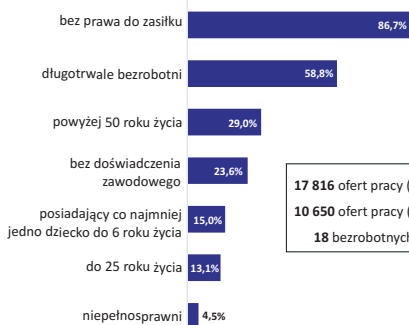
Bezrobotni zarejestrowani w województwie mazowieckim

189 136 ↓ 12,5% ↓ spadek w stosunku do października 2015 r.

50,2%
bezrobotnych kobiet

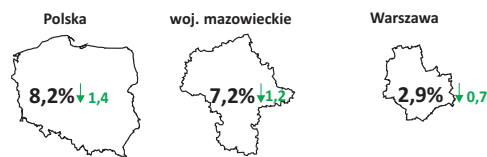

25,4%
bezrobotnych kobiet
nie podjęło zatrudnienia
po urodzeniu dziecka

17 816 ofert pracy (w ciągu miesiąca)
10 650 ofert pracy (w końcu miesiąca)
18 bezrobotnych na 1 ofertę pracy

Stopa bezrobocia rejestrowanego

Powiaty o najwyższej stopie bezrobocia:

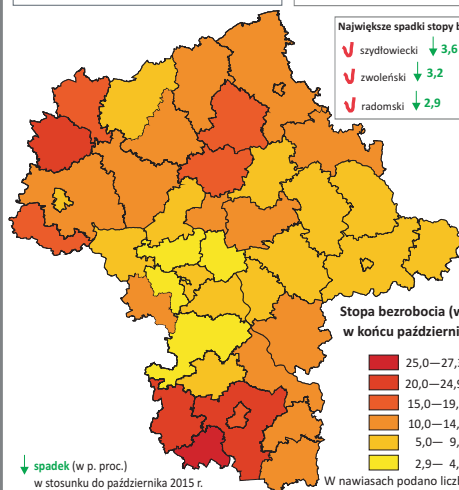
- sztybołwiecki – 27,3%
- radomski – 22,0%
- przysuski – 21,3%

Powiaty o najniższej stopie bezrobocia:

- m.st. Warszawa – 2,9%
- warszawski zachodni – 3,4%
- grójecki – 3,6%

Największe spadki stopy bezrobocia:

- sztybołwiecki ↓ 3,6
- zwoleński ↓ 3,2
- radomski ↓ 2,9

Bezrobotni zarejestrowani w m.st. Warszawie

34 420 ↓ 17,6% ↓ spadek w stosunku do października 2015 r.

49,9%
bezrobotnych kobiet

19,8%
bezrobotnych kobiet
nie podjęło zatrudnienia
po urodzeniu dziecka

6 377 ofert pracy (w ciągu miesiąca)
3 683 oferty pracy (w końcu miesiąca)
9 bezrobotnych na 1 ofertę pracy

Rozwiązanie konkursu z listopadowego numeru biuletynu. Gratulujemy zwycięzcom!

Dziękujemy wszystkim za wspólną zabawę i serdecznie gratulujemy tym, którzy jako pierwsi przysłali do nas prawidłowe odpowiedzi.

Rozwiązanie konkursu:

1) W którym z województw po raz pierwszy przeprowadzono badanie pn. „Barometr zawodów”?
d) w woj. małopolskim

2) Wśród emigrantów z Europy Wschodniej najniższe wynagrodzenia otrzymują zazwyczaj obywatele:
d) Mołdawii

3) (R)ewolucja cyfrowa i jej wpływ na pracę, to temat podjęty na konferencji Europejskiej Sieci na Rzecz Monitorowania Regionalnych Rynków Pracy w:
c) Finlandii

4) W którym z krajów UE w grupie NEET występuje wyższy niż przeciętnie odsetek osób z wykształceniem wyższym?
b) w Hiszpanii

Lista nagrodzonych:

Natalia Owsianko-Piątek
Iwona Dudek
Roman Dudek
Mariola Gołębiwska
Michał Zientak

W bieżącym numerze kolejna szansa na atrakcyjne nagrody.
Zapraszamy!

Konkurs

1. Kiedy do polskiej klasyfikacji zawodów został włączony zawód doradcy zawodowego?

- a) w 1990 r.,
- b) w 1995 r.,
- c) w 1996 r.,
- d) w 2000 r.

2. Forum Rozwoju Mazowsza to przestrzeń do dyskusji o najbardziej aktualnych dla regionu wyzwaniach. Na jakich kwestiach skupiło się tegoroczne spotkanie?

- a) Gmina, Powiat, Województwo,
- b) Nauka, Biznes, Administracja,
- c) Skill development, Social development, Regional development,
- d) Smart City, Smart Business i Smart People.

3. Reforma szkolnictwa zawodowego zakłada m.in. wprowadzenie dwustopniowej szkoły:

- a) branżowej,
- b) fachowej,
- c) rzemieślniczej,
- d) przemysłowej.

4. Siedlecka filia Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie w listopadzie br. zorganizowała konferencję na temat mazowieckiego rynku pracy pn.:

- a) Regionalny i podregionalne rynki pracy
- b) Wiedzieć więcej – działać lepiej!
- c) Od pomysłu do działania!
- d) Aktywny pracownik na mazowieckim rynku pracy.

REGULAMIN KONKURSU

- 1) Rozwiązania prosimy przysyłać na adres: obserwatorium@wup.mazowsze.pl do 13 stycznia 2017 r. w tytule wpisując „Quiz Biuletyn”.
- 2) Odpowiedzi powinny być formatu 1a, 2b, 3c, itp., gdzie cyfra to numer pytania, litera – odpowiedź.
- 3) Zgłoszenia powinny zawierać imię i nazwisko oraz numer telefonu.
- 4) Na pierwszych 5 osób, które udzielą poprawnych odpowiedzi na wszystkie konkursowe pytania czekają nagrody niespodzianki.
- 5) Zwycięzców o wygranej poinformujemy mailem, a poprawne odpowiedzi wraz z listą laureatów konkursu opublikujemy w kolejnym numerze biuletynu.
- 6) Niniejszy konkurs nie jest „grą losową” w rozumieniu ustawy z 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. Nr 201, poz. 1540, z późn. zm.).
- 7) W konkursie nie mogą brać udziału pracownicy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie, a także członkowie ich najbliższych rodzin (współmałżonkowie, dzieci, rodzice, rodzeństwo).
- 8) Udział w konkursie jest równoważny z akceptacją niniejszego regulaminu.

*Zyczymy
Wesołych Świąt Bożego Narodzenia
i Szczęśliwego Nowego Roku
Zespół MOP*

